

Et arktisk kompetanselandbruk

- helhetlig grep for å møte kompetanseutfordringen

Prosjektrapport

- for bruk av midler innvilget gjennom finansieringsordningen «Utvikling av arktisk landbruk»

November 2016

Innhold

	Side
1. Innledning.....	3
2. Utarbeidelse av statusrapport og pp-presentasjon om kompetanseutfordringen i arktisk landbruk	3
3. Utviklingsverksted.....	3
4. Informasjon til beslutningstakere.....	5
5. Forprosjekt «Et arktisk kompetanselandbruk	7
6. Prosjektadministrasjon	8
Vedlegg: Fremdriftsplan	9

Et arktisk kompetanselandbruk

- helhetlig grep for å møte kompetanseutfordringen

1. Innledning

Nordnorsk Landbruksråd søkte arktiske midler til prosjektet i 2014. Søknaden ble innvilget et tilskudd på 200 000 kr som var langt mindre enn omsøkt. Prosjektet måtte nedskaleres og en revidert prosjektplan ble utarbeidet. Her er info til beslutningstakere og utviklingsverksted prioritert i tråd med tilskuddsbetingelsene. Ønske om et helhetlig grep måtte forlates, men det ble gitt aksept for å bruke prosjektet som et forprosjekt med ambisjon om et mer helhetlig kompetanseprosjekt finansiert på anna måte.

Gjennomførte tiltak i tråd med handlingsplan:

2. Utarbeidelse av statusrapport og pp-presentasjon om kompetanseutfordringen i arktisk landbruk

Aktiviteten på dette punkt ble noe endret i forhold til opprinnelig plan. Hensikten med rapporten var å ha et godt grunnlag for å bygge opp et nytt prosjekt. Vi fant at den analyse og metodikk beskrevet av Grønn Forskning var et godt grunnlag. Tilpasninger til det arktiske landbruket er tatt inn i beskrivelsen til hovedprosjektet (vedlagt). Det er utarbeidet en pp-presentasjon som blei vist på FoU-seminaret.

3. Utviklingsverksted

FoU-seminar i Tromsø 21. og 22. april 2015

FoU-seminaret ble arrangert for å få innspill til hvordan man best kan løse kompetanseutfordringen i landsdelen og for å få fram konkrete forslag til tema for forskning og kompetanseutvikling.

Vi hadde en kreativ samling med rundt 40 deltakere som hadde tanker rundt hva vi trenger av ny kunnskap i landbruksnæringa i nord. Deltakerne representerte både næringa i form av aktiver bønder med ønsker om utvikling på egen gård, det var representanter fra faglag og samvirkeorganisasjoner, fra rådgivningstjenesten og fra forskningsmiljø.

Etter en faglig innledning jobba deltakerne gruppevis med å konkretisere problemstillinger på områder hvor det er behov for ny kunnskap.

Seminaret hadde følgende faglige tema:

- Kvalitet og arktisk særpreg

- Fôrvekster og melkeproduksjon
- Poteter, grønnsaker og bær
- Jord og arealbruk
- Landbruk, samfunn og økonomi
- Sau, geit og utmarksbeite

Hele landbruksmiljøet er enige om det fortsatt er viktige tema som vi ikke har tilstrekkelig kunnskap om, og som vil være med på å videreutvikle det Arktiske landbruket. Vi håper derfor å få FoU-programmet finansiert igjen, slik at næringa kan komme på banen med bestilling på ønsket kunnskap og være en del av relevant landbruksforskning. Næringa bør tidlig på banen, de tillitsvalgte bør prøve å gi direkte innspill til de som skriver utlysningstekstene til midlene, da påvirker vi!

Innspillene ble oppsummert og i ettertid er det innvilget finansiering til to prosjekter som har med viktige punkter for det Arktiske landbruket.

”Kostnadseffektiv grovfôrproduksjon”

Har som hovedmål å utvikle og sette sammen kunnskap om hvordan man kan øke utbyttet og kostnadseffektiviteten i norsk grovfôrproduksjon.

Delmål:

1. Finne fram til metoder for å veie utbyttet fra ulike grovfôrproduksjonslinjer og strategier opp mot kostnader og respons på fôret hos ulike dyregrupper
2. Utvikle prinsipper og teknologi for fornying av eng som øker og stabiliserer grovfôravlingene.
3. Utarbeide grunnlag for å målrette artssammensetningen i enga slik at en får årssikre og høye avlinger av god kvalitet.
4. Utvikle metoder for konservering av surfôr som bedrer gjæringskvaliteten, øker fôropptaket og reduserer svinn.
5. Dele kunnskap og fremme entusiasme for produksjon og utnytting av grovfôr hos gårdbrukere og rådgivingstjenesten.

”Fornyning av langvarig eng sett i produksjons- klima og kostnadsperspektiv”

Hovedmål: Utvikle kostnadseffektiv og klimavennlig grovfôrproduksjon med høy arealproduktivitet i langvarig eng.

Delmål:

1. Undersøke hvordan ulike måter å fornye eng (med og utan pløying) påvirker arealproduktivitet (grovfôravling og -kvalitet) med mål om langvarig effekt.
2. Utarbeide kriterier for sammensetning av frøblandinger for tilpassing til drifts- og klimavilkår i ulike deler av landet der ensidig engdyrking dominerer
3. Øke nyttegraden av næringsstoff fra husdyrgjødsel og handelsgjødsel ved hjelp av kalking og god jordstruktur
4. Kartlegge kostnadseffektivitet ved ulike strategier for fornying av eng
5. Bruke datamaterialet fra langvarige engforsøk i modeller for å øke forståelsen av arealproduktivitet ved ulik lengde på engomløp og klimautfordringer
6. Formidle resultat til bønder, rådgivingstjeneste og forvaltning. Øke kunnskapsgrunnlaget og formidle resultater som gir økt fokus på verdien av bedre agronomi

I dette prosjektet er Nordnorsk Landbruksråd medfinansjør, og har forpliktet seg til å bidra økonomisk i løpet av prosjektperioden.

Formidling

Det fremkom klare ønsker fra næringsrepresentantene om bedre formidling av ny kunnskap gjennom Landbruksrådgivninga, spesielt når det gjelder agronomi og hydroteknikk, mekanisering og driftsteknikk. Dette har vært et gjennomgående tema i mange år, at det gjennomføres mye god forskning med resultater som er nyttige, men det kommer ikke frem til bonden som skal utøve yrket og benytte seg av utviklet kunnskap.

Mye informasjon kan hentes fra siden www.grovfornett.no som er en del av fagartikkelserien hos NLR, men det ønskes større fokus på formidling i nye prosjekter. Nordnorsk Landbruksråd ønsker derfor i samarbeid med NIBIO at det i fremtidige prosjekter legges inn en del som går på formidling til næringa, og ikke bare fokus på publisering i tidsskrifter for interne forskermiljø.

FoU-arbeidet

Leder for Grønn Forskning Midt-Norge hadde innledning om forskningsfinansiering og om FoU-arbeidet i Midt-Norge. Etter en gjennomgang av Nordnorsk Landbruksråds Fou-program ble det invitert til innspill på hvordan FoU-arbeidet skal drives i framtida. De fleste innspill støttet opp om de framlagte tanker og det kom ingen klare ønsker om å endre kursen.

FoU-seminaret ble fulgt opp av et utviklingsverksted under hurtigruteseminaret samme år.

4. Informasjon til beslutningstakere

Deler av prosjektmidlene er benyttet til informasjon til beslutningstakere. I løpet av prosjektperioden har det framkommet at det er viktig å være i forkant av at utlysningsteksten til midlene blir skrevet, og ikke bare komme med innspill til forskningsprosjekter etter at finansieringsprogrammene er fastlagt. Arbeidet med Informasjon til beslutningstakere har derfor vært rettet mot tre ulike faser i finansieringsprosessene.

1. Informasjon til de som skriver utlysningstekstene for finansieringsmidler. Dette gjelder både de som formidler forskningsmidler for jordbruk og matindustri, og også de som utformer de regionale programmene for utviklingsmidler hos fylkeskommunene. Informasjonen skal ta sikte på at finansieringsprogrammene må ha mål om å dekke kunnskapsbehovet for næringa i landsdelen.

2. Innspill til beslutningstakere om konkrete forskningsprosjekter som næringa i landsdelen ønsker skal bli belyst, og som forskningsmiljøene etter samråd med næringa konkretiserer og utformer søknader om.
3. Informasjon til beslutningstakere som forvalter utviklingsmidler for å finansiere en videreutvikling av FoU-arbeidet Et arktisk kompetanseløft.

De årlige Hurtigruteseminarene fungerer som innspillsseminar for forvaltere av FoU-midlene innen landbruksforskning. Seminaret er i forkant av at forskningsprogrammene er ferdig skrevet, og det er derfor viktig at man benytter denne arenaen også til å fremme behovet for ny forskning, i tillegg til å presentere resultater. På Hurtigruteseminarene i 2014 og 2015 har det vært avsatt tid til gruppearbeid for å fange opp behovet og få innspill fra næringa, slik at dette kan presenteres og spilles inn.

Innspillene som kom fram er senere konkretisert og sendt som innspill etter at Forskningsmidlene er utlyst.

Samarbeidet med Grønn Forskning Midt Norge startet opp med et felles møte i forkant av Hurtigruteseminaret 2014 i tillegg til at de var en del av programmet på seminaret. Nordnorsk landbruksråd har senere deltatt på innspillseminarer på Stjørdal arrangert av Grønn Forskning, og har dermed hatt en større arena å spille inn det arktiske kunnskapsbehovet på. På alle møtene vi har deltatt på i Trøndelag har det vært representanter fra beslutningstakerne tilstede.

FoU-seminaret i Tromsø i april 2015 er beskrevet i eget punkt. Her ble konkrete FoU-behov konkretisert som grunnlag for informasjonen som vi i Nordnorsk Landbruksråd kunne viderebringe til beslutningstakerne.

Et tilbakevendende innspill fra næringa er behovet for informasjon om og resultater fra jordbruksforskning, både i Nord-Norge og andre deler av landet. Grønn Forskning Midt Norge har fått finansiering på prosjektet «Plattform for informasjon om og kunnskap fra jordbruksforskning» og det er naturlig at Nordnorsk Landbruksråd er med i referansegruppa for dette prosjektet. Vi både kan bidra gjennom vår egen nettportal www.arktisklandbruk.no og arktisk landbruk kan dra synergier gjennom dette samarbeidet.

Ved siden av informasjon til beslutningstakerne om påvirkning av forskningsprogrammene og direkte innspill på konkrete forskningsprosjekter, så har vi i dette prosjektet jobbet med å påvirke beslutningstakere for en ny finansiering av FoU-satsningen som er beskrevet i en egen prosjektbeskrivelse Et arktisk kunnskapslandbruk.

Deler av prosjektet kunne brukes som et forprosjekt for å få finansiering på et utvidet FoU-satsing beskrevet i Et arktisk kompetanselandbruk. Vi trenger en FoU-satsing som ser hele kompetansekjeden i en sammenheng, der kunnskapen som fremkommer blir anvendelig for næringa. Derfor er også rådgivningstjenesten og naturbruksutdanninga en viktig del av kompetansekjeden.

I denne delen av arbeidet har beslutningstakere vært fylkespolitikere og næringsavdelingene i fylkeskommunene, både i forkant av at vår søknad ble sendt og etter at vi først fikk avslag på søknadene. De ulike fylkeskommunene har ulike programmer og ulik søknadsfrist. For Finnmark sin del var handlingsplanen for regionale utviklingsprogrammet på høring. Vi har gjort en innsats for å komme med innspill til handlingsplanen, og vi tror dette har medvirket til at vi har fått finansiering gjennom RUP-programmet etter at de først ga oss avslag på søknaden.

Da den opprinnelige fristen for vårt prosjekt var gått ut 1. juni 2016, hadde vi enda ikke fått finansiering på en ny FoU-satsing, men hadde søknader inne til behandling hos de tre fylkeskommunene i Nord-Norge. Dette har forlenget prosessen med å ferdigstille prosjektet.

5. Forprosjekt «Et arktisk kompetanselandbruk»

Innvilgede midler er benyttet for å utarbeide prosjektbeskrivelse og søke finansiering for et hovedprosjekt; «Et arktisk kompetanselandbruk - helhetlige grep for å møte kompetanseutfordringen». Dette vil utgjøre kjernen i NNLR satsings innenfor arktisk landbruk fremover.

Den nye satsinga har som utgangspunkt at høg kompetanse er et avgjørende kriterium for suksess i det arktiske landbruket. Det er utarbeidet en strategi for å ta et helhetlig grep om kompetanse-utfordringa, hvor både utdanning, FoU, rådgiving/kunnskapsspredning og internasjonalt arbeid inngår. Prosjekter bygger på tidligere satsinger i regi av NNLR; «FoU-programmet for arktisk landbruk og naturbruk» (2004), og «Utviklingsprogrammet for arktisk landbruk» (2013). Videre er prosjektet inspirert av «Plattform for informasjon om og kunnskap fra jordbruksforskning» (Grønn Forskning i Midt-Norge, 2014). Prosjektbeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO med forankring i Styringsgruppa for FoU-programmet i NNLR.

Prosjektets formål og målsetting

Formål

Ei helhetlig og koordinert satsing på ny kunnskap og økt kompetanse i alle ledd i det arktiske landbruket. For å utløse dette skal det jobbes mot:

Målsettinger

- Koordinerte tiltak og mer presis bruk av virkemidler til kompetansebygging i landbruksnæringa.
- Bedre rekruttering gjennom undervisnings- og etterutdanningstilbud i landsdelen som er tilpasset næringas behov.
- Økt utnyttelse av en høykompetent og koordinert formidlings- og rådgivingstjeneste.
- Mer forskning og innovasjon i og for landsdelen som møter næringas kunnskapsutfordringer.
- Utvikle systemer som sikrer at ny kunnskap gjøres tilgjengelig og kan utnyttes av næringa - kortere vei fra kunnskapsbehov til anvendelse av ny kunnskap.

Samspill mellom relevante aktører i «landbruksfamilien» er sentralt i strategien. Dette sikres gjennom arbeidsprosessen «kompetansekjeden» som bygger på erfaringer fra tidligere FoU-arbeid i regi av NNLR, og som har vist seg å fungere. Som sentrale aktører regnes utdanningsinstitusjoner, rådgiving, næringsaktører, forvaltnings- og bevilgende myndigheter og FoU-institusjoner. Gjennom kompetansekjeden skal kunnskapsbehov avdekkes, og ny kunnskap skal utvikles og tas i bruk. Den viktigste møteplassen for aktørene vil være «kompetanseverkstedene». Dette er en godt utprøvd arbeidsmåte for å sikre samordning og synergier i prosessen.

I løpet av prosjektperioden skal det også utvikles modeller for hvordan samarbeidet mellom aktørene kan videreføres etter endt prosjektperiode.

Søknader om prosjektfinansiering

Det er søkt om prosjektfinansiering av hovedprosjektet for 3 år. Søknader ble sendt til fylkeskommunene i Nordland, Troms og Finnmark. Det legges også opp til en betydelig egeninnsats fra aktørene. Alle søknadene ble avslått i første behandlingsrunde. På bakgrunn av tilbakemeldingene i avslagene ble det utarbeidet tilleggsnotat som grunnlag for klage. Klagebehandlingen har resultert i tilsagn på NOK 150.000 fra Nordland Fylkeskommune, NOK 150.000 fra Troms Fylkeskommune og NOK 75.000 fra Finnmark Fylkeskommune. Dette er ca. halvparten av opprinnelig omsøkte beløp. Det vil derfor jobbes videre med å skaffe finansiering, bl.a. er det søkt om midler fra Fylkesmannen i Troms. Dersom det ikke lykkes å fullfinansiere prosjektet er det likevel mål om å gjennomføre, men det kan bli nødvendig å redusere aktiviteten noe. Styringsgruppa vil ta stilling til dette i nærmeste framtid.

6. Prosjektadministrasjon

Nibio har vært ansvarlig prosjektleder, men prosjekteier med leder og sekretær i nordnorsk Landbruksråd har spilt en aktiv rolle i gjennomføringen av prosjektet. Det har vært to møter i prosjektets styringsgruppe.